

Wstęp

W ostatnich latach obserwujemy w Polsce znaczący wzrost liczby migrantów. Szacuje się, że na terytorium Polski przebywa około 298 822 cudzoziemców (0,8% wszystkich mieszkańców Polski). Najliczniej przybywają do nas Ukraińcy, Niemcy, Rosjanie, Białorusini i Wietnamczycy.

Według danych Urzędu ds. Cudzoziemców¹ w pierwszych trzech miesiącach 2017 r. zaobserwowano duży wzrost liczby wniosków o legalizację pobytu w Polsce. Wbrew powszechnym opiniom niewiele osób ubiega się o ochronę międzynarodową w Polsce, a jeszcze mniej ochronę tę dostaje. W 2017 roku złożono takich dokumentów 1600, a otrzymało ją 140 osób.

Te zmiany demograficzne wpływają także na polski system edukacji. W szkołach wzrasta liczba uczniów z doświadczeniem migracji. W grupie tej znajdują się zarówno uczniowie cudzoziemcy, jak i uczniowie będący obywatelami polskimi, powracający z emigracji ze swoimi rodzicami.

Do nich kierowane jest wsparcie edukacyjne, aby ułatwić im procesy adaptacyjne i integracyjne. Ministerstwo Edukacji Narodowej² publikuje dane statystyczne dotyczące liczby cudzoziemców i dzieci polskiego pochodzenia, którym udziela się wsparcia w szkołach publicznych. Według upublicznionych danych w roku szkolnym 2016/2017 w polskich szkołach, według Systemu Informacji Oświatowej (SIO) na dzień 30 września 2016 roku, uczyło się 20911 uczniów niebędących obywatelami polskimi. W porównaniu z rokiem szkolnym 2012/2013, w którym było ich 7311, to prawie **czterokrotnie więcej**. Niewielu uczniów posiadało status uchodźcy. W 2015/16 było ich 289, co stanowiło 4% wszystkich uczniów cudzoziemskich, a 699 osób starało się o nadanie takiego statusu. Nie wszyscy uczniowie niebędący obywatelami Polski korzystali z dodatkowych lekcji języka polskiego. W roku szkolnym 2012/2013 z tej możliwości skorzystało tylko 19% uczniów (1402 osób). W 2016/2017 było ich więcej, bo 33% (6808 uczniów).

Polski system integracji uczniów z doświadczeniem migracji jest inkluzyjny, chociaż wsparcie ucznia dotyczy przede wszystkim wyrównania różnic edukacyjnych oraz poziomu językowego. Uczniowie z doświadczeniem migracji uczą się w klasach ogólnych, a od 2016 roku ustawodawca przewiduje możliwość otwarcia klas przygotowawczych dla uczniów mających problemy komunikacyjne

¹ <https://udsc.gov.pl/do-pobrania/biuletyn-informacyjny-urzedu/>

² Dane pochodzą z prezentacji MEN, *Kształcenie dzieci przybywających z zagranicy w polskim systemie oświaty – oddziały przygotowawcze*, Warszawa 2016.

i adaptacyjne. System nie segreguje uczniów, nie ma ścieżek edukacyjnych, które byłyby zamknięte dla migrantów. Edukacja publiczna jest nieodpłatna i każde dziecko do 18 roku życia, bez względu na status, ma prawo chodzenia do szkoły. Zgodnie z obowiązującymi rozporządzeniami wsparcie kierowane jest do uczniów (dzieci) przybywających z zagranicy – przy czym „należy przez to rozumieć osobę niebędącą obywatelem polskim oraz osobę będącą obywatelem polskim, które pobierały naukę w szkołach za granicą” (Dz. U. z 2016 r. poz. 1453/2016, §2 pkt. 2). Dzięki takiemu zapisowi zarówno dzieci cudzoziemskie, jak i dzieci polskie urodzone za granicą mają możliwość uzyskania pomocy w szkole. Coraz więcej uczniów przyjeżdżających z zagranicy korzysta z dodatkowych zajęć, a celem tych działań jest skuteczniejsze wsparcie uczniów z doświadczeniem migracji, aby wyrównać ich szanse edukacyjne i ułatwić im integrację w środowisku szkolnym i w społeczeństwie.

W związku ze zmieniającą się sytuacją edukacyjną warto zastanowić się nad wsparciem nauczycieli uczących języka polskiego jako obcego i drugiego w polskich szkołach. Próbą realizacji powyższego zadania jest prezentowana publikacja, która gromadzi różne doświadczenia związane z nauczaniem języka. Zgromadzone w tomie teksty mogą stanowić wsparcie w różnych obszarach związanych z uczeniem języka polskiego jako obcego i drugiego w szkole. Niezwykle cenne jest zebranie i interesujące przedstawienie prawnych uwarunkowań związanych z nauczaniem i obecnością w szkole uczniów z doświadczeniem migracji (U. Majcher-Legawiec). Znajdujemy tu także artykuły pokazujące uczenie języka jako proces (A. Prizel-Kania). Autorzy zastanawiają się nad powiązaniem nauczania języka polskiego jako obcego i drugiego z glottodydaktyką i dydaktyką dyscypliny macierzystej (P.E. Gębał), wpływem środowiska pozaszkolnego na przyswajanie języka (A. Mikulska), sposobami na łączenie praktyki językowej (M. Lis) z trudną gramatyką (A. Jasińska, B. Sałęga-Bielowicz). Nauczanie języka pokazywane jest także z perspektywy zagranicy (E. Lipińska, A. Seretny, A. Szajder), co jest okazją do prezentowania problemów charakterystycznych dla różnych sytuacji, związanych na przykład z językiem pierwszym i możliwymi interferencjami (A. Czebanenko), czy też wyzwaniem dwujęzyczności (K. Bączyk-Lesiuk). Godne uwagi są także wypowiedzi dotyczące podręczników, które mogłyby stanowić źródło materiałów do pracy nad polszczyzną uczniów z doświadczeniem migracji (M. Citko, A. Dembińska, M. Szalc-Mays). Znajdzie tu dla siebie coś także ten, kto miałby ochotę sam zaprojektować kurs nauczania języka polskiego jako obcego i drugiego (J. Pitura).

Oddajemy w ręce czytelników tom o zróżnicowanej zawartości, pokazujący różne doświadczenia, mocno osadzone w wieloletniej praktyce autorów, z nadzieją, że stanowić on będzie inspirację, a przede wszystkim pomoc w pracy z uczniem z doświadczeniem migracji w polskiej (i nie tylko) szkole.

Małgorzata Pamuła-Behrens, Marta Szymańska